

ABDULLA AVLONIY HAYOT YO'LI

Fozilova Matluba

*Nizomiy nomidagi TDPU Maxsus pedagogika va
inklyuziv ta'lim fakulteti Oligofrenopedagogika
yo'nalishi 3 kurs talabasi*

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola Abdulla Avloniy hayoti va ijodi, oilasi, asarlari, pedagogik harakatlari va qarashlari, yaratgan darsliklari haqida qisqacha yoritib berilgan.

Kalit so'zlari: Darslik, tarjima, teatr, "Birinchi muallim", "Ikkinchi muallim", "Turkiy guliston yoxud axloq", "Turon", "Shuhrat"

Abdulla Avloniy 1878-yilning 12-iyulida Toshkentning Mergancha mahallasida kosib oilasida dunyoga keldi.

"Avloniy yangi maktablar uchun qo'llanma va o'qish kitoblar yozib, nashr qildirgan (masalan, „Birinchi muallim“, „Ikkinchi muallim“, „Turkiy guliston yoxud axloq“, 4 juzd (qism) li „Adabiyot yoxud milliy she'rlar“ to'plami, „Maktab gulistoni“, „Mardikorlar ashuvlasi“, va boshqalar. Avloniy toshkentlik savdogarning Salomatxon ismli qiziga uylangan. Ularning 7 nafar farzandi bo'lib, ular: Savriniso, Karima, Kunduz, Hakima, Asadilla, Otaliq va Kenja. 1907 yil Avloniy "Shuhrat" gazetasini ochadi. O'qishdan so'ng pedagogika bilan shug'ullanadi, yangi o'quv tizimiga asos soladi va

Sharq hamda G'arb tillarini o'qitish taklifini beradi.¹

A. Avloniy "Hijron" taxallusi bilan ijod qiladi. Abdulla Avloniy maktab ta'limi haqida o'z tarjimai holida shunday yozadi: "12 yoshimdan O'qchi mahallasidagi madrasada dars o'qiy boshladim. 13 yoshimdan boshlab yoz kunlari mardikor ishlab, oilamga yordam qilib, qish kunlari o'qir edim. 14 yoshimdan boshlab, o'sha zamonga muvofiq har xil she'rlar yoza boshladim. Bu zamonlarda "Tarjumon" gazetasini o'qib, zamondan xabardor bo'ldim"

Abdulla Avloniy "Turon" teatr turppasini tashkil qilgan. O'zi bir qator sahna asarlarini yozgan. Hamda tarjima bilan ham shug'ullangan, bir qancha chet el sahna asarlarini o'zbek tiliga tarjima qilish bilan shug'ullangan.

¹ „Abdulla Avloniy. Muxtasar tarixi anbiyo va tarixi Islom & Abdulla Avloniy. Tanlangan asarlar. 1-2 jild“ Khdavron.uz

“XIX asr oxiri XX asr boshidagi o‘zbek milliy madaniyatining mashhur vakillaridan biri i shoir, dramaturg, jurnalist, olim, davlat va jamoat arbobi Abdulla Avloniydir. U 1878 yilning 12 iyulida Toshkentning Mergancha mahallasida, to‘quvchi Miravlon aka oilasida dunyoga keldi. Bolaligi Mirobod mahallasining egri-bugri ko‘chalarida, ko‘pchilik qismini ruslar tashkil qilgan temir yo‘l ishchilari bolalari orasida kechdi. O‘qchidagi eski maktabda, so‘ng madrasada o‘qidi (1885–1886).”²

Abdulla Avloniy o‘quvchilar uchun «Birinchi muallim», «Ikkinchi muallim», «Tarix», «Turkiy Guliston yoki axloq» kabi darsliklarni yozgan. Abdulla Avloniy Rus, arab, fors tillarini o‘rgangan hamda bu tillarda ham ijod qilgan. Tolstoy va K. D. Ushinskiy asarlarini o‘zbek tiliga tarjima qilgan.

“1921 yildan Avloniy maktablar ochish, xalqni savodxon qilish, o‘zbek xotin-qizlarini o‘qitish, o‘qituvchilar va ziyoli kadrlar tayyorlash ishlari bilan shug‘ullandi. U Eski shahardagi xotin-qizlar va erlar maorif bilim yurtlari (inproslar)da mudir (1923—24), Toshkent harbiy maktabida o‘qituvchi (1924—29). 1930—34 yillarda O‘rta Osiyo universiteti til va adabiyot kafedrasida mudiri, profesoor. Shu davrda u o‘zbek maktablarining 7-sinfi uchun «Adabiyot xrestomatiyasi» tuzib, nashr ettirdi (1933).

Avloniy Hijron, Nabil, Indamas, Shuhrat, Tangriquli, Surayyo, Shapaloq, Chol, Ab, Chig‘aboy, Abdulhaq taxalluslari bilan tanqidiy va ilmiy maqola, 4000 misradan ortiq she‘r ijod qilgan”³

Abdulla Avloniy tarbiya haqidagi fikrilarining birida “Tarbiya-pedagogika, ya’ni bola tarbiyasining fani demakdir. Bolaning salomat va saodati uchun yaxshi tarbiya, tanni pok tutmoq, yosh vaqtida maslakni tuzatmoq, yaxshi xulqlarni o‘rgatmoq tabiblardek kabi durki, tabib xastaning badanidagi kasaliga davo qilg‘oni kabi tarbiyachi bolaning vujudidagi jahl markaziga “yaxshi xulq” degan davoni ichidan, “poklik” degan davoni ustidan berib katta qilmog‘i lozimdir.” degan edi. Abdulla Avloniy 1934 yil 24 avgustda Toshkentda vafot etdi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. www.Bilimlar.uz.
2. www.ziyo.uz.
3. www.davro.uz

² „Abdulla Avloniy Hayoti va Ijodi“ .Bilimlar.uz.

³ Begali Qosimov. Ziyo.uz